

FATF

**Потенційне включення Російської Федерації до
Чорного списку FATF та визнання Російської
Федерації країною-спонсором тероризму Урядом
Сполучених Штатів Америки**

ЧАСТИНА II

KINSTELLAR

Перед Вами – друга стаття у серії публікацій, присвяченій потенційному включенню Російської Федерації до Чорного списку FATF та визнання Російської Федерації країною-спонсором тероризму Урядом Сполучених Штатів Америки. У цій статті ми надаємо огляд основних критеріїв та підстав для включення країни до Чорного списку FATF, а також процедури та потенційних наслідків такого включення. Перша стаття доступна за посиланням [ТУТ](#) і висвітлює більш загальні аспекти цієї теми.

РОЗДІЛ I

КРИТЕРІЇ ТА ПІДСТАВИ ВКЛЮЧЕННЯ КРАЇНИ ДО ЧОРНОГО СПИСКУ

Розділ 1.1. Загальні критерії відповідності країн вимогам та практикам FATF

Нижче розглянуті загальні вимоги та очікування, які висуває FATF до країн, які бажають уникнути потрапляння до Чорного списку. Серед них:

01

Вимоги до правової системи

1

Криміналізація відмивання коштів та фінансування тероризму

2

Конфіскація, замороження та вилучення доходів, отриманих від злочинної діяльності

3

Належне функціонування органу фінансового контролю та правоохоронної системи

02

Заходи, спрямовані на запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, які повинні здійснюватися фінансовими установами, нефінансовими суб'єктами господарської діяльності, а також посадовими особами

1

Належна перевірка клієнтів та зберігання інформації

⁶ <https://www.state.gov/state-sponsors-of-terrorism/>

⁷ <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-february-2020.html>

⁸ <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-february-2020.html>

- 2 Повідомлення про підозрілі операції та комплаєнс
- 3 Призначення органу, уповноваженого на застосування санкцій за вчинення відмивання коштів або фінансування тероризму
- 4 Санкції повинні застосовуватись не лише до юридичних осіб та фінансових установ, але також і до їхніх директорів та членів, колективного органу управління
- 5 Санкції повинні включати повноваження накладати дисциплінарні та фінансові стягнення, повноваження призупинити, відкликати чи анулювати ліцензію фінансової установи

03

Вимоги до системи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму

04

Наявність компетентного органу з необхідними повноваженнями, а також належного фінансування діяльності такого органу

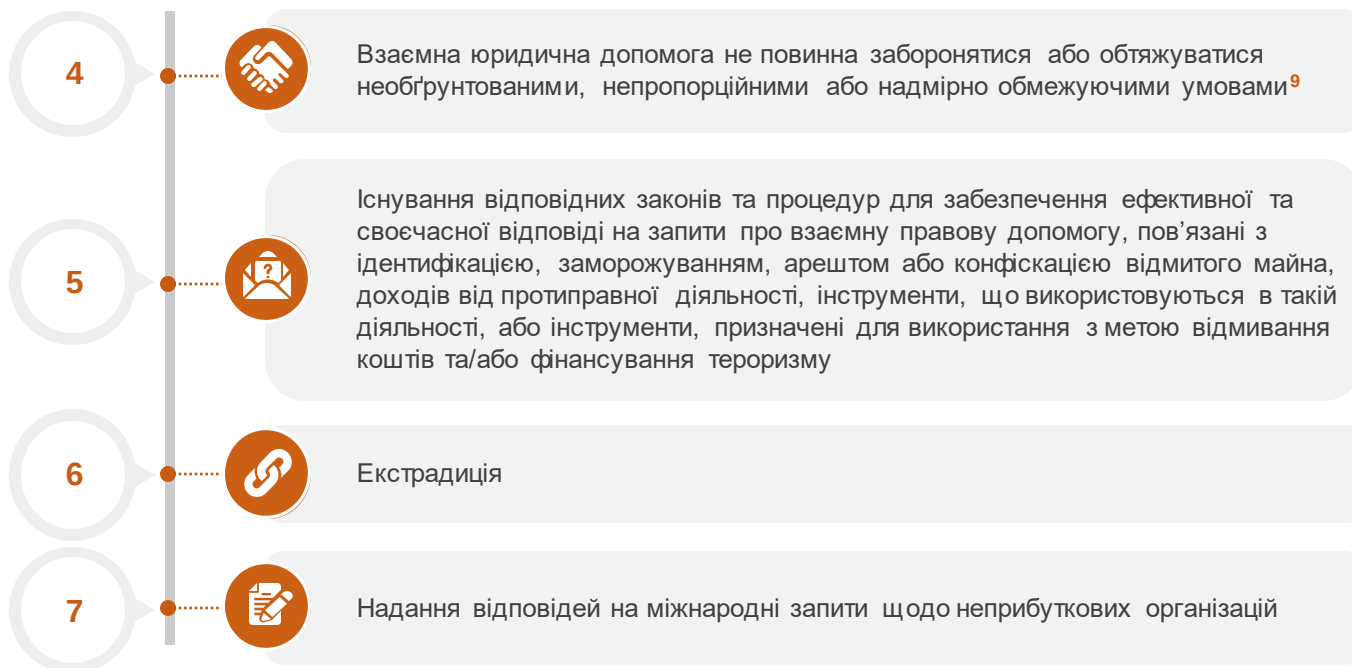
05

Доступ до інформації про бенефіціарну власність та відносини контролю

06

Міжнародна співпраця

- 1 Взаємна правова допомога
- 2 Країни повинні мати можливість надавати якомога широкий спектр взаємної юридичної допомоги у розслідуваннях, кримінальному переслідуванні та пов'язаних з ними провадженнях
- 3 Взаємна правова допомога має включати допомогу такого характеру: виготовлення, пошук та вилучення інформації, документів або доказів (включаючи фінансові записи) у фінансових установ або інших фізичних чи юридичних осіб; отримання доказів або заяв від осіб; надання оригіналів або копій відповідних документів і записів, а також будь-якої іншої інформації та доказів, вручення процесуальних документів, інше

07

Країни повинні підписати та ратифікувати або іншим чином стати учасниками Конвенції про фінансування тероризму та повністю імплементувати її. Країни повинні повністю імплементувати резолюції Ради Безпеки ООН з питань запобігання та протидії фінансуванню тероризму. До них належать резолюції Ради Безпеки ООН S/RES/1267(1999) та S/RES/1373(2001). На виконання вимог цих резолюцій необхідно прийняти відповідні закони, постанови та вжити необхідних заходів

08

Контроль над національним неприбутковим сектором

09

Захист сектору неприбуткових організацій від використання з метою фінансування тероризму шляхом роз'яснювальної роботи та ефективного нагляду

10

Виявлення та знешкодження зловживань терористами неприбутковими організаціями шляхом ефективних розслідувань та збору інформації

Розділ 1.2. Безпосередні фактичні підстави включення країни до Чорного списку

У практиці FATF доволі складно виокремити певні безпосередні та чітко артикульовані фактичні обставини, при настанні яких можна сказати з достатньою упевненістю, що країна буде включена до Чорного списку. Натомість, з практики FATF можна зауважити певний поступальний рух від рекомендацій та підвищеної уваги з боку FATF до певної країни, її подальше включення до Сірого списку, та надалі – до Чорного списку (на кожному етапі, за умови ігнорування такою країною рекомендацій або неусунення зауважень FATF).

⁹ Можливі приклади таких умов (для яких слід оцінити розумність, пропорційність або обмеженість) можуть включати: загальну відмову в наданні допомоги на підставі того, що судовий розгляд не розпочато у запитуючій країні; можливість вимагати офіційного засудження для надання правової допомоги; надмірно суворе тлумачення принципів взаємності та подвійної злочинності.

РОЗДІЛ II

ПРОЦЕДУРА ТА НАСЛІДКИ ВКЛЮЧЕННЯ КРАЇНИ ДО ЧОРНОГО СПИСКУ ТА БЕЗПОСЕРЕДНІ ЮРИДИЧНІ НАСЛІДКИ ТАКОГО ВКЛЮЧЕННЯ

Підрозділ 2.1. Процедура включення країни до Чорного списку FATF: загальні аспекти

Чорний список є постійно змінюваним документом, який періодично оновлюється в офіційних звітах FATF. Списки видаються у вигляді частини офіційних заяв FATF з періодичністю у два, а іноді – у три роки¹⁰.

Загалом можна виокремити **два можливі шляхи** включення країни до Чорного списку:

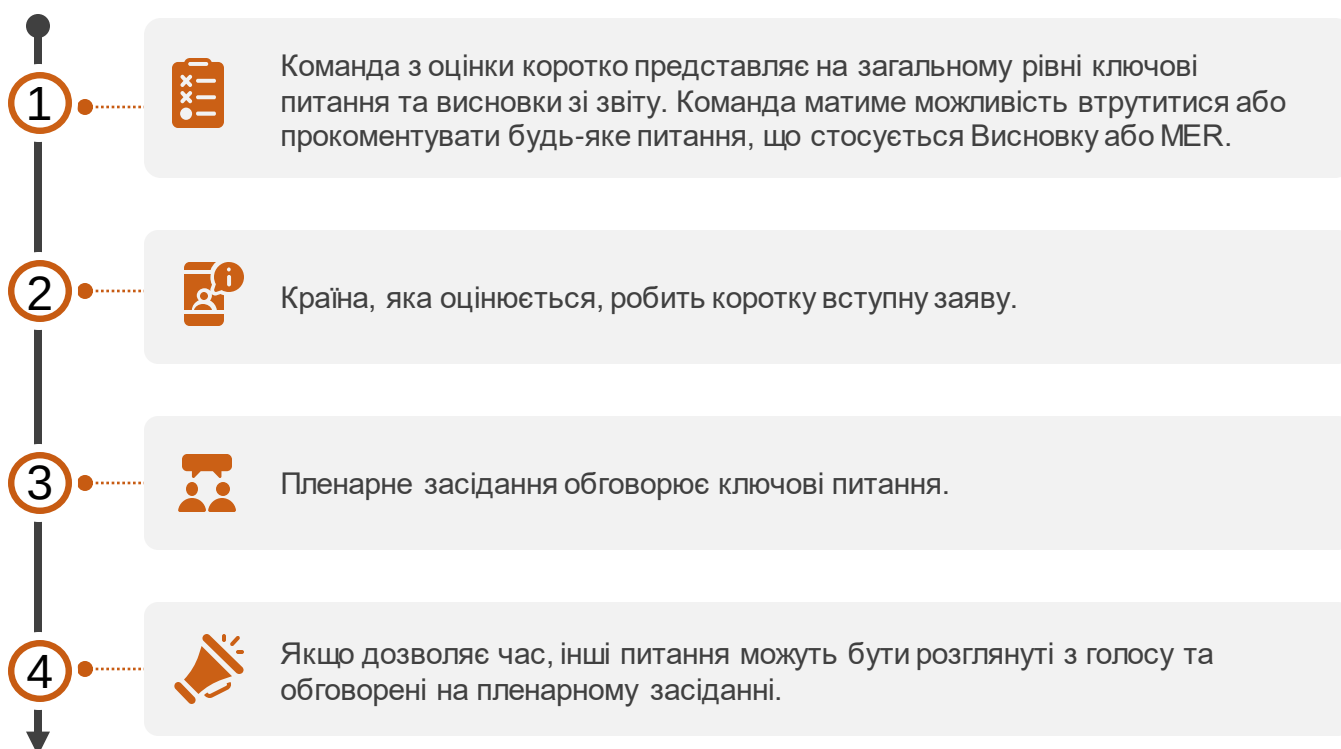
1

Mutual evaluation

Перший з них – на підставі регулярної взаємної оцінки (у практиці FATF – *"mutual evaluations"*), за результатами яких складається звіт про взаємну оцінку (у практиці FATF – *"mutual evaluation report"*, *"MER"*), який далі затверджується на пленарному засіданні FATF (у практиці FATF – *"FATF plenary"*).

Обговорення звіту про взаємну оцінку здійснюється на засіданнях FATF та у робочих групах, та фокусується на найбільш важливих та істотних питаннях, які переважно стосуються ефективності оцінюваних країнами рекомендацій та стандартів FATF. За необхідності можуть обговорюватися значущі технічні питання. Президент або Головуючий на засіданні головує обговореннями. Час на обговорення обмежується розумними межами (в ідеалі – три-чотири роки).

Процедура обговорення така:

¹⁰ [https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

Незалежно від Mutual Evaluations (тобто процедури, описаної вище), з 2007 року FATF на постійній основі перевіряє та здійснює нагляд за юрисдикціями на предмет дотримання її стандартів¹¹. Перевірка та нагляд здійснюються FATF's International Co-operation Review Group.

Підстави для такої перевірки:

01

Відповідна країна не бере участі в регіональному органі типу FATF (FSRB) або перешкоджає своєчасній публікації результатів взаємного оцінювання

02

Відповідну країну призначає член FATF або FSRB. Номінація ґрунтується на конкретних ризиках чи загрозах відмивання грошей, фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї, які потрапляють до уваги делегацій

03

Країна продемонструвала низькі результати взаємного оцінювання, а саме:

- має 20 або більше рейтингів невідповідності або часткової відповідності (PC) щодо технічної відповідності; або
- має рейтинг невідповідності або часткової відповідності з трьох або більше з таких рекомендацій: 3, 5, 6, 10, 11 і 20; або
- має низький або помірний рівень ефективності для 9 або більше з 11 негайних результатів, з як мінімум двома низькими показниками; або
- країна має низький рівень ефективності для 6 або більше з 11 негайних результатів

За результатами перевірки секретаріат FATF ідентифікує юрисдикції з високим ризиком, юрисдикції, які відмовляються співпрацювати, та юрисдикції зі стратегічними недоліками у їхніх національних режимах.

NB!

Проте, у будь-якому випадку, остаточне рішення приймається FATF plenary. Зазвичай, протягом року проводяться три пленарні засідання FATF (червень, лютий, жовтень).

У пленарних засіданнях FATF (FATF plenary) беруть участь делегати усіх членів, регіональних організацій за зразком FATF, які є асоціативними членами FATF, а також спостерігачі. Діяльність Пленарного засідання є основним доказом технічної природи FATF, де повноваження остаточного прийняття рішень належить цьому органу. Пленарне засідання є органом, який приймає остаточні рішення, і хоча рішення приймаються шляхом консенсусу, це не завжди означає одноголосність; прийняття таких рішень дуже часто скеровується відповідальним комітетом на основі пріоритетності та традицій.

¹¹ [https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/more/more-on-high-risk-and-non-cooperative-jurisdictions.html?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/more/more-on-high-risk-and-non-cooperative-jurisdictions.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

Усі рішення приймаються на Пленарному засіданні шляхом консенсусу, що означає, що члени мають фактичне **право вето** на рішення FATF, що робить її функціонування повністю залежним від волевиявлення членів. Це свідчить про те, що FATF залишається урядовою мережею, а не міжнародною організацією, яка має власну міжнародну правосуб'єктність¹².

15 березня 2022 року Державна служба фінансового моніторингу України звернулася до FATF з ініціативою про включення РФ до Чорного списку¹³. В альтернативному зверненні від 6 березня 2022 року Верховна Рада України закликала взагалі виключити РФ з FATF¹⁴.

Підрозділ 2.2. Часові рамки

Щодо періоду перебування певної країни у Чорному списку, у практиці FATF він визначається на розсуд FATF залежно від фактичних обставин випадку. Так, наприклад, Іран, включення якого до Чорного списку було підтверджене у 2020 році, перебуватиме у списку, допоки не здійснить заходи, передбачені планом дій, підготовленим FATF щодо Ірану¹⁵.

Підрозділ 2.3. Безпосередні фактичні юридичні наслідки включення країни до Чорного списку

FATF закликає усіх членів FATF застосовувати посилені механізми належної перевірки по відношенню до країн, які входять до Чорного списку, а у більш серйозних випадках – закликає країни застосовувати контр-заходи з метою захисту міжнародної фінансової системи від ризиків відмивання коштів, фінансування тероризму та зброї масового знищення, які походять від країни, що включена до Чорного списку.

Тобто після внесення країни до Чорного списку FATF визначає умови, за яких така країна може бути виключена з Чорного списку (зазвичай містяться у плану дій (action plan), та рекомендує країнам-членам FATF вжити додаткові (посилені) заходи фінансового моніторингу, контролю за банківськими транзакціями та іншими операціями. Подальше запровадження та дотримання таких заходів країнами-членами FATF фактично залишаються на розсуд таких країн. Не можна не зауважити, що впровадження країнами-членами FATF таких імплементуючих кроків відбувається відповідно до обов'язкових для таких країн норм міжнародного права та їхнього внутрішнього законодавства. Вочевидь, це потребує досягнення необхідного політичного та громадянського консенсусу та може значною мірою залежати від поточного політичного та економічного ландшафту в країні.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВИСНОВКИ

FATF має дещо інший інструментарій, серед якого особливу увагу заслуговує Чорний список. З організаційної точки зору можна зауважити, що процедура включення РФ до Чорного списку триватиме довше та за певних обставин може бути зупинена або повністю заблокована РФ або її сателітами. Крім цього, прямі юридичні наслідки включення України до Чорного списку не є такими ж очевидними, як визнання РФ країною-спонсором тероризму з боку Уряду США, та для їхньої ефективної реалізації потребуватимуть подальших значних кроків з боку країн-членів FATF. Водночас, включення РФ до Чорного списку може мати суттєвий вплив на стан фінансового сектору РФ через очікуване небажання фінансових установ співпрацювати з РФ, супроводжувати її транзакції та допомагати в обслуговуванні зовнішнього боргу РФ.

12 <https://brill.com/view/book/edcoll/9789004424159/BP000010.xml#FN000928>

13 <https://www.epravda.com.ua/news/2022/03/15/684102/>

14 <https://www.rada.gov.ua/news/razom/220224.html>; <https://finclub.net/ua/news/ukraina-vymahaie-vyhnannia-rosii-z-fatf.html>

15 <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-february-2020.html>

ЗА БІЛЬШ ДЕТАЛЬНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ, БУДЬ ЛАСКА, ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО:

Олександр Курдидик

Партнер, керівник практик
фінансового права, енергетики та
проектів, Київ

Співкерівник практики енергетики та
голова практики інфраструктури та
проектів на регіональному рівні

+380 067 507 7368

oleksandr.kurdydyk@kinstellar.com

Едуард Оленцевич

Юрист, Київ

+38 095 425 9003

eduard.olentsewych@kinstellar.com

Цей матеріал не є юридичною консультацією та носить виключно інформаційний характер. Інформація є актуальною на дату публікації і може змінюватись. Якщо Ви бажаєте отримати більше деталей, будь ласка, звертайтеся до нас.

Провідна незалежна юридична фірма в країнах Центральної та Східної Європи, Центральної Азії та Туреччині

Працюючи в 11 юрисдикціях командою з 350 юристів міжнародного та національного рівня, ми надаємо цілісний і системний юридичний супровід та підтримку на різноманітних регіональних ринках – через досвід та інновації, будуючи надійну опору та захист ваших інтересів.

АЛМАТИ | КАЗАХСТАН

БЕЛГРАД | СЕРБІЯ

БРАТИСЛАВА | СЛОВАЧЧИНА

БУДАПЕШТ | УГОРЩИНА

БУХАРЕСТ | РУМУНІЯ

ЗАГРЕБ | ХОРВАТІЯ

КИЇВ | УКРАЇНА

НУР-СУЛТАН | КАЗАХСТАН

ПРАГА | ЧЕХІЯ

СОФІЯ | БОЛГАРІЯ

СТАМБУЛ | ТУРЕЧЧИНА

ТАШКЕНТ | УЗБЕКИСТАН